

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 31702-09-13 ע' (קטין) נגד ש' נ'

בפני: כב' השופטת שושנה שטמר – אב"ד
כב' השופטת ריבי למלשטריך-לטר
כב' השופט דר' עדי זרנקין

המערער ע' (קטין)
ע"י ב"כ עו"ד אפרת ונקרט – סיוע משפטי

נגד

המשיב ש' נ'
ע"י ב"כ עו"ד איילה תל-פז

1
2 ערעור מיום 16/09/2013 על פסק דין מיום 26/08/2013 של בית משפט לענייני משפחה בחדרה (כב'
3 השופטת הדס גולדקורן) בתיק תמ"ש 10368-09-12 ; תמ"ש 9148-05-13

פסק דין

השופטת ריבי למלשטריך-לטר

1
2
3
4
5
6
7 1. ערעור על פסק הדין של בית משפט לענייני משפחה בחדרה (כב' השופטת הדס גולדקורן)
8 מיום 26.8.13 אשר הכריע בענין המסגרת החינוכית בה ילמד הקטין, נער כבן 16, במסגרת
9 מחלוקת קיימת בין הוריו אפוטרופסיו הנמצאים בסכסוך גירושין.
10 בעוד הנער מבקש ללמוד בבית ספר עמל במסגרת מסלול "שוחרות" של חיל אויר, בגיבוי
11 אימו, מבקש האב להשאירו בישיבה התיכונית. פסק הדין של בית משפט קמא הורה על
12 השארת המערער בישיבה התיכונית.
13 הערעור הוגש על ידי הקטין עצמו ביום 16.9.13, לאחר שפנה למועצה לשלום הילד ומשם
14 הופנה לסיוע המשפטי. הערעור הוגש ביום 16.9.13, נשמע ביום 3.10.13 בפני ההרכב בצהרי
15 יום חמישי, ובשל דחיפות הנושא, ניתן פסק הדין מיידית ביום ראשון הסמוך.
16

עובדות הרקע

17
18 2.1 הורי הקטין נשאו בשנת 1991 ולהם שלושה בנים קטינים –
19 ד. יליד 1996 היום בן 17 ועשרה חודשים
20 ע. יליד 1998 היום בן 15 ותשעה חודשים (להלן "המערער")
21 ר. יליד 1999 היום כבן 13.
22 2.2 בני הזוג נהלו אורח חיים דתי (כפה סרוגה). שלושת הקטינים למדו בבתי ספר דתיים
23 (ישיבה תיכונית).
24 2.3 בין בני הזוג נתגלע קרע כאשר האב קשר עם אשה אחרת, לטענת המערער נשואה ואם
25 לשתיים, ובשנת 2011 עזב את הבית, ועדין מתגורר עם אותה אשה.
26 2.4 בני הזוג פרודים אך עדין לא התגרשו. שלושת הקטינים מתגוררים עם האם.

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 31702-09-13 ע' (קטין) נגד ש' נ'

- 1 בשני הבתים שומרים על אורח חיים דתי. 2.5
- 2 ערב שנת הלימודים תשע"ג רשמה האם את ד. (האח הבכור של המערער) לכתה י"א בבית 2.6
- 3 ספר תיכון חילוני "עמל מדעים ואומנויות" (להלן "בית ספר עמל") על אף העדר הסכמת 3
- 4 האב לכך. ההעברה לבית ספר עמל נעשתה מפאת רצון ד. לשפר את הישגיו בבחינות 4
- 5 הבגרות. במהלך שנת תשע"ג גילה ד. אחריות רבה ללימודים, השקיע רבות על מנת להגיע 5
- 6 להישגים, רכש חברים, הוא ילד שמח, ושומר על ערכי הדת. 6
- 7 האב הגיש 4.9.12 (לאחר תחילת שנת הלימודים) בקשה לצו מניעה וצו עשה ובקש לרשום 2.7
- 8 את ד. לישיבה התיכונית. פקידת הסעד המליצה בתסקירה על השארתו במסגרת הלימודית 8
- 9 של בית ספר עמל. האב לא קבל את ההמלצה ודרש כתנאי השתתפות ד. בהוויה הדתית 9
- 10 בקהילה על כל מאפייניה. התנגדות האב ללימודי ד. בבית ספר עמל העכירה את הקשר 10
- 11 ביניהם. 11
- 12 האח ע., הוא המערער, בקש כבר במהלך כתיבת ח' שלו, דהיינו עוד בשנת 2011 לעבור ללמוד 2.8
- 13 בבית ספר עמל במגמת מחשבים וזאת במסגרת שוחרות של חיל אויר. התוכנית מאפשרת 13
- 14 להתמקד בין היתר בלימוד אלקטרוניקה ומחשבים, ומאפשרת לימודי המשך לשנים י"ג – 14
- 15 י"ד, שלאחריהן מתאפשר שיבוץ מקצועי בחיל אויר לתקופת השרות, עם היתכנות לשרות 15
- 16 קבע. 16
- 17 ביום 21.3.13 קבל ע. הודעה כי התקבל לכיתת השוחרות של חיל אויר בבית ספר עמל לכתה 2.9
- 18 יי והוא חתם על הסכם עם משרד בטחון למסלול השוחרות כשרק אימו מגבה את חתימתו. 18
- 19 הודעה מיום 9.7.13 ציינה כי מקצועות הבחירה שלו הם אלקטרוניקה ומחשבים. 19
- 20 נוכח התנגדות האב לאפיק הלימוד בבית ספר עמל, (והפסקת הליך גישור שהתקיים בין 2.10
- 21 הצדדים) הגישה האם בחודש מאי 2013 בקשה לבית המשפט להורות על רישום ע. ור. לבית 21
- 22 הספר עמל לשנת הלימודים תשע"ד. 22
- 23 23
- 24 **פסק דין קמא** 3.
- 25 האם טענה בפני בית משפט קמא כי רמת הלימודים בישיבה התיכונית נמוכה, איננה ערוכה 3.1
- 26 להכנה ראויה לבגרות, ותלמידים רבים עזבו את הישיבה. מסגרת הלימודים בבית ספר עמל 26
- 27 מציעה גוון לימודי, מיצוי יכולתם ועתיד כלכלי טוב יותר. צויין כי המעבר הוא יוזמת 27
- 28 הקטינים עצמם, ואין בו כדי לפגוע באורח החיים הדתי. נטען כי התנגדות האב באה 28
- 29 ממניעים פסולים. 29
- 30 האב הביע חששו כי הקטינים יתרחקו מהדת, הדגיש את החשיבות של מסגרת חברתית 3.2
- 31 בקהילה הדתית התומכת והציע לבדוק אופציה של ישיבה – פנימיה לקטינים. 31
- 32 בית המשפט סקר את תסקירי עו"ס לסדרי דין ובחר לציין מתוכם מספר עובדות : 3.3
- 33 בהתייחס לע. נסקרו קשיי למידה שלו, בעיקר במקצועות רבי מלל. ברוב המדדים יכולתו 33
- 34 ממוצעות, אך הוא מאוד אוהב מחשבים ורוצה לעסוק במוסיקה באמצעות מחשב. 34

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 31702-09-13 ע' (קטין) נגד ש' נ'

- 1 מפי מחנכו למדה העו"ס לסדרי דין כי הלימודים אינם בראש מעייניו והמרכיבים העיוניים 3.4
2 אינטלקטואלים קשים לו. צויין כי ע. מאוד נלהב להשתלב במסלול השוחרות, ובכלל
3 במסלול טכני. בסוף התסקיר המליצה העו"ס לסדרי דין לאפשר את מעבר ע. לבית ספר
4 עמל. (לגבי האח הקטן ר., ההמלצה היתה כי ימשיך ללמוד בישיבה התיכונית מטעמים
5 הקשורים בו).
- 6 בית משפט קמא לאחר הסקירה של חקירת העו"ס לסדרי דין, חקירת מנהל הישיבה 3.5
7 וההורים ציין את הצורך בהתחשבות ברצון הילד, שמעוגנת בס' 12 לאמנת האומות
8 המיוחדות בדבר זכויות הילד ובפסיקה שאימצה אותה. כמו כן ציין כי המשקל שיש ליתן
9 לרצון הקטין כפוף לנסיבותיו של כל מקרה.
- 10 ולגופו של ענין – בית משפט קמא מציין כי אומנם לא פגש את הקטינים, אך התרשם כי 3.6
11 רצון ע. ור. לעבור לבית ספר עמל אינו אוטנטי והם מושפעים מהאח הבכור ד., ונקרעים
12 בנאמנותם בין ההורים. בית משפט קמא התרשם מחקירת מנהל הישיבה כי הישיבה
13 התיכונית היא מסגרת חינוכית ראויה. לכך הצטרפה העובדה כי ע. ור. אינם שמים את
14 הלימודים בראש מעיניהם ויתכן ויחוו קשיים במעבר. ומטעמים אלו – סבר בית משפט
15 קמא שאין לקבל את המלצת פקידת הסעד לאפשר העברת ע. לבית ספר עמל.
16
- 17 **טענות הצדדים בערעור** 4.
18 4.1 ב"כ המערער טענה כי בית משפט קמא לא זימן את הקטין ע. (כמו גם את הקטינים
19 האחרים) לשמיעת דעתם, כמתחייב מתקנה 258 לג לתקנות סדר הדין האזרחי התשמ"ד
20 1984 ולכן, קביעתו כי רצון הקטין "אינו אוטנטי" ואין לתת לרצון משקל משמעותי – איננה
21 יכולה לעמוד.
22 אי זימונו של הקטין פוגעת בזכות מהותית שלו להשמע, ולמעשה לא ניתן לו יומו בבית
23 המשפט.
24 עוד נטען כי בית משפט קמא צריך היה למנות לקטין אפוטרופוס על מנת שייצגו בהליכים
25 בפני בית משפט קמא, וישמור על זכויותיו, וליתן את מלוא המשקל הנכון לרצונו של
26 המערער. לטענת ב"כ המערער לא נשמרה טובת הילד שכן לא כובד רצונו בנסיבות הענין.
27 נטען כי בית המשפט נתן משקל מכריע לחשש האב שהמערער ייטוש את אורח החיים הדתי,
28 שהינו שיקול זר בנסיבות הענין ויחד עם זאת לא הביא בחשבון את ההשפעה שתהיה
29 להתנגדות האב על מערכת היחסים עם הקטין אם יאולץ להמשיך ללמוד בישיבה התיכונית,
30 בניגוד לרצונו.
31 עוד נטען כי בית משפט קמא בחר שלא לאמץ את המלצת העו"ס לסדרי דין, בבחינת
32 המלצת מומחה מקצועי, מבלי שנמק זאת.
33 טענות המשיב - בעוד שהתנגדות האב בערכאת בית משפט קמא היתה מושתתת בעיקרה על
34 החשש שהמערער יתרחק מהדת, מושתתים עיקרי הטיעון שבפנינו בעיקר על החשש שיפגעו
35 הישגיו הלימודיים.

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 13-09-31702 ע' (קטין) נגד ש' נ'

1 נטען כי מאחורי המערער עומד למעשה רצונה של האם, ורצון זה המוכתב על ידי האם איננו
 2 מתיישב עם טובת הילד. רצון הילד הוא רק אחד ממערכת שיקולים כוללת של טובתו.
 3 נטען כי אין לקבל את המלצת התסקיר של העו"ס לסדרי דין, ללא הפעלת שיקול דעת, כפי
 4 שמתחייב במקרה זה, שכן ההכרעה תמיד נתונה לערכאה הדיונית, וערכאה זו החליטה
 5 בסופו של דבר לטובת הילד.
 6 נטען כי בית משפט קמא שמע את דברי הקטין "באמצעות העו"ס שערכה את התסקיר
 7 והביאה את רצונותיו" ומשכך, אין חובה על בית המשפט להזמין.
 8 נטען כי הישיבה התיכונת מספקת את צרכי התלמידים בכיתות קטנות, בעושר מקצועי
 9 (לרבות מחשבים ואלקטרוניקה) שיעורי תגבור ומסגרת עוטפת.
 10 המשיב מבקש לטעון כי האח ד. שהוא שקדן יותר לא מגלה הצלחה בלימודיו בבית ספר
 11 עמל, קל וחומר לגבי ע., שמתקשה יותר בלימודיו. נטען כי מעבר לבית ספר עמל, השונה
 12 מהישיבה בה למד, תפגע בעתידו של המערער.
 13

5. דיין

14 5.1 תקנה 258 לג2 לתקנות סדר הדין האזרחי התשמ"ד 1984 קובעת -

16 258לג2. בית משפט הדין בתובענה כאמור בתקנה 258(3), (6), (10) או (12)
 17 הנוגעת לילד, ייתן לילד הזדמנות להביע את רגשותיו, דעותיו ורצונותיו
 18 בעניין הנדון לפניו (להלן – שמיעת הילד) וייתן להם משקל ראוי בהחלטתו,
 19 בהתאם לגילו ולמידת בגרותו של הילד, אלא אם כן החליט בית המשפט,
 20 מנימוקים מיוחדים שיירשמו, שהילד לא יישמע, לאחר ששוכנע כי מימוש
 21 זכותו של הילד להישמע יגרום לילד פגיעה העולה על הפגיעה שתיגרם לו
 22 משלילתה."
 23

24 התקנה חלה בענייננו שכן מדובר בנושא חינוכו של המערער.

25
 26 5.2 עובדה היא כי המערער, על אף גילו (סמוך לגיל 16) לא נשמע בבית משפט קמא. קראנו לנער
 27 ללשכתנו, ושמענו את דבריו. בדבריו (שנרשמו בפרוטוקול חסוי) יש כדי לחזק את המסקנה
 28 אליה הגענו, והיא שיש לכבד את רצונו של המערער ולקבל את המלצת פקידות העו"ס
 29 ולאפשר העברת המערער לבית ספר "עמל" במסגרת מסלול "שוחרות" של חיל אויר.

30 5.3 ס' 12 לאמנת האו"ם בדבר זכויות הילד שנתקבלה בעצרת האו"ם ביום 20.1.89, נחתמה על
 31 ידי ישראל ביום 3.7.90 ואושרה ביום 4.8.91 (בתוקף מיום 2.11.91 כתבי אמנה 1038, כרך
 32 31 עמ' 21) נקבע (עלפי תרגום רשמי של משרד המשפטים) (להלן "האמנה"):
 33
 34
 35

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 13-09-31702 ע' (קטין) נגד ש' נ'

- 1 סעיף 12
- 2 1. מדינות חברות יבטיחו לילד המסוגל לחוות דעה משלו את הזכות להביא דעה
- 3 כזו בחופשיות בכל ענין הנוגע לו, תוך מתן משקל ראוי לדעותיו, בהתאם
- 4 לגילו ולמידת בגרותו של הילד.
- 5
- 6 סעיף 14
- 7
- 8 1. המדינות החברות יכבדו את זכות הילד לחופש מחשבה, מצפון ודת.
- 9 2. המדינות החברות יכבדו את זכויות ההורים וחובותיהם, ומקום שניתן, את זכויות
- 10 האפוטרופסים החוקיים לספק הכוונה לילד במימוש זכויותיו באופן המתיישב עם
- 11 התפתחותו הטבעית.
- 12 3. החופש לתת ביטוי לדת או לאמונה יהיה כפוף רק למגבלות הנקבעות בחוק והדרושות
- 13 לשמירה על בטיחות, סדר, בריאות הציבור או המוסר, או על זכויות היסוד והחירויות
- 14 של הזולת.
- 15
- 16 עקרון היסוד אם כן, שיש ליתן אפשרות לילד להביע את דעתו בחופשיות תוך מתן משקל
- 17 ראוי לעמדתו. יש לכבד את זכות הילד לחופש מחשבה מצפון ודת כל עוד אין בכך פגיעה
- 18 בחוק או באושיות הסדר והמוסר.
- 19
- 20 ראו לענין שמיעת רצונו של הקטין פסק דינו של כב' השופט רובינשטיין בעמ 10480/05
- 21 **פלונית נ. פלוני (5.12.05) -**
- 22 "....יש ככלל מקום לשמוע את דעתו של קטין, אף קטין בגיל 10 למשל, ולא כל שכן
- 23 ככל שהוא מתבגר והשנים נוקפות, ויש לייחס משקל רב לעמדתו, כמובן על פי
- 24 שיקול דעת והשכל הישר, לא לגחמות ובוודאי לא לעניינים שאינם דרך הישר חלילה,
- 25 אך לא בכך עסקינן. זו גם גישת האמנה הבינלאומית בדבר זכויות הילד, שישראל
- 26 הצטרפה אליה החל מ-1991 (כתבי אמנה 31, 1038), וסעיף 12 בה מקנה לילד זכות
- 27 להישמע ולהביע דעה: "מדינות חברות יבטיחו לילד המסוגל לחוות דעה משלו את
- 28 הזכות להביע דעה זו בחופשיות בכל עניין הנוגע לו, תוך מתן משקל ראוי לדעותיו,
- 29 בהתאם לגילו ולמידת בגרותו של הילד. (2) למטרה זו תינתן לילד הזדמנות להישמע
- 30 בכל הליך שיפוטי או מינהלי הנוגע לו במישרין או בעקיפין, באמצעות נציג או גוף
- 31 מתאים, בצורה המתאימה לסדרי הדין שבדין הלאומי". כך גם המלצות ועדת
- 32 השופטת ס' רוטלוי בהצעת חוק שהגישה לעניין ייצוג ילדים ונוער (שהכינה ועדת
- 33 משנה); כן ראו י' קפלן, "טובת הילד וזכויות הילד – ייצוג עצמאי של קטינים",
- 34 משפטים ל"א, 623, 631-627."
- 35 **רצונו של המערער** 5.4
- 36 ממכלול הנתונים עולה כי רצונו הישיר של המערער הוא לעבור ללמוד בבית ספר עמל, 5.4.1
- 37 במסלול השוחרות של חיל האויר. המערער החל להתעניין במסלול זה כבר בכתה ח'. בשיחה
- 38 עמנו הביע המערער רצון נחוש ללמוד בבית ספר עמל במסלול האמור, תוך שהוא מפרט

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 31702-09-13 ע' (קטין) נגד ש' נ'

- 1 את שיקוליו. המערער סתר במפורש את הטענה כי עמדתו היא למעשה פרי רצונה של האם,
2 ואף הסביר ושכנע מדוע אין זה כך.
- 3 5.4.2 פקידת הסעד התרשמה כי המערער נחוש ומגובש בעמדתו לעבור לבית הספר עמל. המערער
4 דבר על קשיי למידה שאובחנו אצלו במקצועות רבי מלל כמו אנגלית, ציין שלא זכה בישיבה
5 התורנית לעזרה מספקת בגין קשייו, והיו ימים בהם לא הבין דבר. פקידת העו"ס התרשמה
6 מרצונו ומהתלהבותו של המערער להשתלב במסלול טכני, כי הובטח לו שיש מורות חיילות
7 התומכות בתלמידים מתקשים והוא סבור שיוכל לעמוד בחובתיו כתלמיד. בחקירתה ציינה
8 במפורש כי התרשמה כי קודם כל זהו רצון המערער עצמו. ובהמשך הוסיפה "אני מתרשמת
9 שע. נעול על הכיוון שבקש מההורים לרשום אותו, היה לו מאוד קשה לשמוע שאביו מתקשה
10 לתת לו את ברכת הדרך ושהוא חושש שגם הוא לא ישמור על הצביון הדתי של חייו".
- 11 5.4.3 לתפישתי, לא היה מקום לקביעה עובדתית כי רצונו של המערער לעבור לבית הספר "עמל"
12 איננו אוטנטי. המערער מתקשה בלימודים רבי מלל, ציין בפנינו את הקושי הרב שניצב
13 בפניו בלימוד הגמרא שהיא חלק ממבחני הבגרות והוא בטוח שיכשל בכך, לעומת נטייתו
14 ללימודים טכניים בהם הוא מקווה להצליח. המערער מעוניין ונלהב להשתלב בתוכנות
15 ה"שוחרות" של חיל אויר, אליה התקבל, והיא פותחת בפניו אופקים חדשים ואפשרות
16 להצלחה.
- 17
- 18 5.5. אכן, רצון הילד הוא בעל משמעות רבה, אך יש לבחון את מכלול הנסיבות ומכך לגזור את
19 משקלו של רצון הילד. שכן לא תמיד רצון הילד אכן פוגש את הערך של "טובת הילד". (ראו
20 עא 740/87 פלונית נ. אלמוני (27.4.89))
- 21 "אכן, הפסיקה הענפה אינה אחידה לגבי המשקל שיש לתת לרצונו של הקטין, אך ככל
22 שמחפשים קו מנחה, הוא קשור במידה רבה בגיל, בהתפתחות, בנחרצות וביחסים
23 מבוררים ובדוקים עם כל אחד מההורים. ובכל הנסיבות, רצון הקטין הוא רק אחד
24 השיקולים בתוך מכלול נרחב יותר של גורמים, שמטרתם להכריע מה באמת ראוי מבחינת
25 טובתו של הקטין והתפתחותו העתידית."
26
- 27 יש המעדיפים לדבר שלא על "טובת הילד" אלא על "זכויות הילד", ראו עא 2266/93
28 **פלונית נ. אלמוני (22.2.95)**, שם מציג כבי הנשיא שמגר את המודל של "זכויות הילד"
29 שנותן לתפישתו ביטוי חזק יותר למעמדו של הילד במסגרת הסכסוך המשפחתי ומשמש
30 כקנה מידה ניטרלי. "זכויות הילד" נתפס כמושג רחב יותר מ"טובת הילד" ואשר כולל את
31 זה האחרון בתחומו.
- 32
- 33 5.6 **שיקול הדת** – כבר כאן יאמר שאין בכוונת המערער לעזוב את אורח החיים הדתי. בבית
34 האם מתנהל אורח חיים דתי. כך מתסקיר פקידת העו"ס וכך גם כפי שעלה מפורשות
35 בחקירתה "עולם הערכים שלנו נשאר אותו הדבר. אנחנו חיים בבית דתי, מקיימים מצוות,
36 מקיימים שבת כהלכתה, מקיימים חגים כהלכתם, הילדים צמו צום תשעה באב, התקשרו לאב

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 31702-09-13 ע' (קטיין) נגד ש' נ'

1 שיעדכן אותם בזמני כניסת ויציאת הצום.... " האם עצמה הינה בוגרת תיכון עירוני
2 דתי, ומקיימת מנהגי הדת כפי שקיימה קודם לפירוד.
3 בבית הספר עמל, נעשתה היערכות לקליטת האוכלוסיה הדתית, כך העידה פקידת העו"ס
4 ופרטה כי אומנם לא מתקיימות שם תפילות בוקר, אך מתקיימת תפילת מנחה, ואף נפתח
5 בית כנסת שמשרת את בני המגזר הדתי.
6 על אפשרות המשך קיום המצוות גם בסביבה של בית ספר עמל ניתן אולי ללמוד מתסקיר
7 העו"ס בהתייחס לבן ד', כאשר במהלך מחנה גדני"ע וטיול שנתי במסגרת כתה יא בבית ספר
8 עמל, מצאה המחנכת את ד' כשהוא קם להניח תפילין ולהתפלל מוקדם בבוקר, כשחבריו
9 עדין ישנו. (גם המחנכת שייכת לסקטור הדתי).
10 עוד אציין כי האב פרט בפנינו קורות חייו ובין היתר הדגיש כי למד בפנימיה בבני עקיבא.
11 כיום המערער החל להדריך בבני עקיבא בשבת יובל ובדעתו להמשיך בכך.
12
13 מכאן, המחלוקת כלל לא מתמקדת באורח חיים דתי, אם לאו. האם מחוייבת לאורח חיים
14 דתי בביתה. המערער איננו מתנער מערכי הדת. נהפוך הוא. הוא משתלב בהדרכה בבני
15 עקיבא. בית ספר עמל אומנם איננו מוגדר כבית ספר תורני, אך הכשיר עצמו לקליטת
16 אוכלוסיה דתית, המעוניינת בשמירה על המצוות.
17
18 העובדה שהמערער לא ישאר במסגרת המוצהרת של ישיבה תורנית, אין בה כדי ללמד על כך
19 שפני המערער לעזוב את אורח החיים הדתי.
20
21 עוד, ומעבר לדרוש, אציין בפרק זה את העקרון שהתוותה האמנה, שאומץ במשפטנו, הקובע
22 כי הקטין זכאי לחופש מחשבה לגבי תפישת הדת שלו, וזכות ההורים להכוונת הילד
23 למימוש זכויותיו אלו אמורה להתיישב עם התפתחותו הטבעית. המערער כבן 16, במונחי
24 המדינה בעוד כשנתיים הוא מספיק אחראי ובוגר כדי להלחם ולהגן על כולנו. לא ניתן לאיין
25 את רצונותיו כלא היו, רק בשל חשש רחוק של האב, כי החברה החילונית בבית ספר עמל
26 תשפיע על בנו להתרחק מקיום המצוות או כדבריו "איך ידע מתי זה ראש חודש?"
27 ראו דברי כב' השופט חשין בבגץ 5227/97 מיכל דוד נ. בית הדין הרבני הגדול בירושלים
28 (11.11.98) (שם, בסי' 12) – (להלן "בגץ מיכל דוד")
29 "בסוף-כל-הסופות – שמא נאמר: בתחילת-כל-התחילות – על בית-המשפט
30 להכריע בטובתו של הילד הספציפי העומד לפני בית-המשפט: ללא הנחות נוקשות,
31 ללא דעות קדומות וללא כפיית עקרונות-מלבר, והכול, כמובן, בהיעדר הוראות-חוק
32 מפורשות. רק אם יעשה כך לא יחטא שופט לטובתו של הילד: לשלמו הגופני
33 ולבריאות נפשו. כך, למשל, אמירה כי ראוי ורצוי לו לילד יהודי – באשר יהודי
34 הוא – כי יזכה לחינוך דתי, או כי יימצא בסביבה דתית דווקא, הינו שיקול זר: זר
35 לטובת הילד זר למשפט. אכן, יש מקרים שבהם יהיה ראוי כי קטן יזכה לחינוך דתי,
36 ואולם לעולם תיגזר מסקנה זו משיקול-העל של טובת הילד בנסיבותיו של עניין
37 פלוני" (ההדגשה שלי, ר.ל.)

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 31702-09-13 ע' (קטין) נגד ש' נ'

- 1 טיב בית הספר וההכשרה שנותן לחיים - אין בדעתי להכנס להשוואה בין רמת שתי
2 המסגרות המוסדיות האמורות – בית ספר עמל מול הישיבה התורנית - הנלמדת בדרך כלל
3 באמצעות הישגי תלמידיהם בתחומים השונים, ולא הובאו נתונים משווים על כך.
4 ידוע לנו כי בשתי המסגרות ניתן לקבל תעודת בגרות מלאה.
5 מנהל הישיבה העיד כי בישיבה מגמות טכנולוגיות ועיוניות, ובין היתר אלקטרוניקה
6 ומחשבים. עוד ציין כי משעה 07:30 ועד השעה 10:00 בבוקר מתקיימים לימודי קודש,
7 ולאחר מכן נלמדים מקצועות ליבה. האם ציינה כי בשנת הלימודים שבה עבר הבן ד. לבית
8 ספר עמל לא היתה כיתת מחשבים בישיבה התורנית. עוד ציינה לדוגמא כי המורה
9 לתמטיקה היה חולה שלושה חודשים ולא היה מי שיחליף אותו.
10 בבית ספר עמל מתקיים מסלול "שוחרות" שהוא ייחודי מסוגו ולא קיימת לו מקבילה
11 בישיבה התורנית. יתרונו שהוא מתווה מסלול ייעודי בתחומי אלקטרוניקה –מחשבים
12 לשיבוץ בצה"ל עם אפשרות להמשך בשירות קבע.
13 אין לקבל את עמדת האב כי השתלבות בבית ספר עמל תחסום את דרכו של המערער
14 בהמשך חייו באופן כלשהו, או תפגע בעתידו או בהצלחתו.
- 15
- 16 התאמת המסגרת בבית ספר עמל לכישורי המערער - אבחון פסיכו דידיקטי שנערך למערער
17 העלה כי יכולתו היא בתחום הממוצע. בעוד שתפקודו בתחום המתמטיקה תקין והבנתו
18 החשבונית טובה, הוא מתקשה להתמודד בהבנה פונולוגית המהווה אחד מבסיסי הקריאה
19 והזכרון של תבניות כתיב אך נחן בזכרון חזותי טוב ולכן מומלץ על ארגון חזותי פשוט של
20 החומר המילולי (כמו גרפים, טבלאות, ותרשימי זרימה). למערער קושי ניכר בשפה
21 האנגלית. מהאבחון עולה כי למערער קושי במקצועות רבי מלל. ניתן להסיק לכן שמקצועות
22 טכניים שונים, שיש בהם אפשרות לביטוח חזותי פשוט, יהיו מובנים יותר למערער במיוחד
23 על רקע הבנתו החשבונית הטובה.
- 24
- 25 הסיכוי להכשל במסגרת הלימודים החדשה - האב מבקש להסיק מהקשיים בהם נתקל
26 הבן ד' בבית ספר עמל, כי למערער תגרם פגיעה במעבר לבית ספר עמל. אני דוחה מכל וכל
27 גישה זו של האב מהטעמים הבאים:
- 28 א. כל ילד הוא עולם בפני עצמו. העובדה שהאב ד. מתואר כשקדן יותר, איננה מלמדת
29 מאום על הצלחתו או אי הצלחתו של ע. כל ילד נחן בכשרונות אחרים, בנטיות
30 אחרות, ובעולם פנימי משלו המאפשר לו התמודדות במטלות. לא ניתן להסיק
31 מנסיון האחד על הצלחת השני.
- 32 ב. ב"כ המשיב מציעה בעצמה בחקירתה את פקידת העו"ס כי לא ניתן לקחת נסיון
33 של הבן ד' כמנבא להצלחת שילובו של המערער. (שכן האב ד' נכון לאותו מועד
34 השתלב יפה בבית ספר עמל). אין מקום כעת למהפך עמדות עקרוני, לפי נוחות
35 הנתונים.

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 31702-09-13 ע' (קטין) נגד ש' נ'

- 1 סיכויים להצלחה הם ברוב המקרים גם פועל יוצא של רמת המוטיבציה. ברור
2 שלמערער יש מוטיבציה רבה להצליח במסלול החדש שבחר בו, למול העובדה
3 שאיננו חפץ בלימודים במסגרת הישיבה התורנית.
- 4 סיכויי הצלחה הם גם תולדה של סביבה תומכת. העובדה שבבית ספר עמל יש
5 אפשרות לתמיכה באמצעות מורות חיילות, העובדה שהאם אצלה מתגורר המערער
6 תומכת, יש בהן כדי להוסיף סיכוי משמעותי להצלחת המערער בבחירתו.
- 7 ולענין ניבוי בכלל – הרי שאינו נחלתנו. מי ידע מה צופן העתיד. נותר רק להקשיב
8 לרצונו של המערער ולחזק את ידיו בבחירתו. העבר, לעומת זאת ידוע. על השגיו של
9 המערער במסגרת הישיבה התורנית יש נתונים, אלו אשר גרמו לשליחתו לאבחון
10 פסיכו דידיקטי.
- 11 ו. להדגשת ייחודו של כל ילד כעולם בפני עצמו אני מוצאת לנכון להפנות לציטוט
12 שמביא כב' השופט חשין בבגץ מיכל דוד מספרו של יאנוש קורצ'אק מחיבורו
13 "כיצד לאהוב ילדים, (הוצאת הקיבוץ המאוחד, תשכ"ג-1963, תרגם מפולנית יעקב
14 צוק, עמ' 19-20):
- 15 "מתחת לתלבושת אחידה דופקים מאה לבבות שונים וכל אחד מהם – קושי
16 אחר, עבודה אחרת, דאגה וחשש אחרים. מאה ילדים – מאה אנשים, אשר לא
17 "אי-פעם", לא "עדיין לא", לא "מחר", אלא כבר... עכשיו... היום – אנשים
18 הם. לא עולם קטן, אלא עולם ומלואו, לא – פעוטים, אלא נשגבים, לא
19 תמימים, כי אם אנושיים – ערכים, יתרונות, מגרעות, נטיות, שאיפות."
20
- 21 הקשר התקין עם האב - יש חשיבות עליונה להמשך קשר תקין בין המערער ואביו, בהיבט
22 של שניהם. יחס כבוד של האב לבחירת בנו, רק תביא לקירוב בין השניים, כאשר בתוך
23 המערכת הקרובה יוכל האב להמשיך ולהשפיע על בנו ולהטמיע בו את הערכים שהוא דוגל
24 בהם. ניהול הליך משפטי בין בן ואב בערכאות בית המשפט איננו מעמד קל, והמערער בחר
25 בדרך זו לאחר שנועץ ושקל, מתוך אמונה בדרכו ובבחירתו. צר לי שהמשיב לא קבל את
26 המלצתנו להיענות לרצון בנו מתוך הבנה ונסיון להשיג את היעדים המשותפים בצוותא.
- 27
28 המלצת פקידת עו"ס לסדר דין - מפי מחנכו למדה פקידת הסעד כי התנהגותו יפה וראויה,
29 הוא מתנהג בכבוד ובדרך ארץ, ממושמע ואהוד על חבריו. הלימודים אינם בראש מעייניו,
30 אך לעתים מתייחס בכובד ראש לנושאים שמעניינים אותו. היה פעיל בתזמורת בית הספר.
31 פקידת הסעד סכמה בתסקירה כי איננה מתרשמת שמעבר הבנים לבית ספר עמל מונע
32 מרצון האם להרחיק את הבנים מאביהם אלא בשל אמונת האם שבבית ספר עמל יקבלו
33 יותר כלים להצליח בעתיד. פקידת הסעד התרשמה כי ע. נחוש ומגובש ברצונו לעבור לבית
34 ספר עמל.
- 35 על תפקידים של מומחים בגיבוש עקרון "טובת הילד" נאמר בבגץ מיכל דוד הנ"ל –

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 31702-09-13 ע' (קטין) נגד ש' נ'

- 1 "ואני מתקשה לראות כיצד יוכל בית-משפט להכריע בשאלת הטובה והאינטרס של
2 קטין בלא שייעזר בחוות-דעתם של מומחים לדבר. המומחים יאספו את הנתונים
3 שלעניין, ינתחו ויעבדו אותם ויציגו לפני בית-המשפט, או בית-הדין, את כל אלה
4 לרבות את חוות-דעתם המקצועית."
5
- 6 ואכן גם כאן, אספה פקידת העו"ס מידע, ערכה תחקיר, ראינה גורמים שונים, הצליבה
7 נתונים, והגיעה למסקנה כי יש להמליץ על העברתו של המערער לבית ספר עמל.
- 8 "רק לעיתים נדירות ובנסיבות יוצאות-דופן נמצא בית-משפט פוסק – בעניינים של
9 בריאות הנפשית והגופנית של ילד – בניגוד לחוות-דעת מומחים; לא-כל-שכן
10 במקום שלפני בית-המשפט הונחו חוות-דעת אחדות ומסקנת כולן אחת היא. יתרה-
11 על-כן, באותם מקרים נדירים וחריגים, נצפה לשמוע מן השופט שהכריע בניגוד
12 לחוות-הדעת – ובאורח מפורט ומדוקדק – מה טעם הכריע כפי שהכריע, ומדוע ראה
13 לדחות את המלצת המומחים. חובה זו חובה כבדה היא"
14
- 15 לא שוכנעתי כי במקרה כאן התקיימו נסיבות יוצאות דופן המצדיקות שלא לקבל את חוות
16 דעת פקידת העו"ס. הקביעה כי הרצון לעבור מסגרת איננו רצון אוטנטי של המערער-
17 לדעתי איננה נתמכת בנתונים. גם השיקול כי קשייו הלימודיים של המערער הינם אבן נגף
18 להעברתו – איננו מצדיק דחיית ההמלצה של הגורם המקצועי. נהפוך הוא. הבה ניתן
19 הזדמנות למערער להוכיח כי ביכולתו לשפר את הישגיו ולא נקבע אותו במערכת הנוכחית,
20 מסגרת שבה לא הצליח כנראה לממש את מלוא יכולתו.
- 21
22 מאום במכלול השיקולים שהובאו, אין בו כדי לפגום ברצון המגובש של המערער ולאין 5.12
23 אותו. באיזון של מכלול השיקולים וראיית "טובת הילד" בנסיבות של מקרה זה, יש ליתן
24 משקל מכריע לרצון המערער.
- 25
26 **לסיכום** 6.
27 אציע לקבל את הערעור באופן שיתאפשר למערער להשתלב מידית בלימודים בבית ספר 6.1
28 עמל.
29 אציע לחברי להרכב כי המשיב ישא בהוצאות הערעור בסכום של 4,000 ₪ שישולמו לסיוע 6.2
30 המשפטי, אשר ייצג את המערער בערעורו.
31

ר. למלשטריך-לטר, שופטת

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 31702-09-13 ע' (קטין) נגד ש' נ'

השופט דר' עדי זרנקין

מסכים אני עם חוות דעתה של חברתי כב' השופטת למשטרייך- לטר, וכמותה אף אני סבור כי דין הערעור להתקבל.
לא מצאתי טעם רב בהחלטתו של בית המשפט קמא שלא לקבל את המלצת עו"ס לסדרי דין לאפשר העברתו של המערער לבית ספר עמל.
מיטיב היה בית המשפט קמא לעשות לו היה מגבש דעתו בעניין זה לאחר התרשמות אישית מן המערער, אשר הינו, כאמור, כבר על סף בגרות.
אמנם רצונו של הקטין אינו חזות הכל, וייתכנו מקרים בהם טובתו של הקטין מחייבת קבלת החלטה אשר הינה בניגוד לרצונו, אולם יש להתחשב ברצונו, ורצוי להתרשם ממנו, מאישיותו ומנימוקיו, התרשמות בלתי אמצעית.
בעת הדיון בערעור השלמנו אנו את החסר, ושוחחנו עם המערער, והתרשמותנו הייתה שפיו וליבו שווים, ונימוקיו, על שום מה עדיף כי ילמד דווקא בבית ספר עמל, הינם משכנעים, ומחזקים את המלצתה של העובדת הסוציאלית. בנסיבות אלו אף אני איני סבור כי נכון יהיה לכפות עליו, הר כגיגית, כי ימשיך לימודיו בישיבה.

ע. זרנקין, שופט

השופטת שושנה שטמר – אב"ד

אני מסכימה לפסק דינה של עמיתתי, השופטת למשטרייך- לטר ולהערותיו של עמיתי, השופט דר' זרנקין.

ש. שטמר, שופטת
[אב"ד]

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 31702-09-13 ע' (קטין) נגד ש' נ'

1 לפיכך הוחלט כמפורט בפסק דינה של השופטת ר' למלשטריך-לטר. אנו מחייבים את המשיב לשלם
2 לסיוע המשפטי, אשר ייצג את המערער בערעורו זה, סכום כולל של 4,000 ₪ בגין שכ"ט והוצאות.

3

4

ניתן היום, ו' חשון תשע"ד, 10 אוקטובר 2013, בהעדר הצדדים.

5

6

ע. זרנקין, שופט

ר. למלשטריך-לטר, שופטת

ש. שטמר, שופטת
[אב"ד]

7

8

הערה: נוסח זה שונה רק לגבי הכותרת, על מנת להסתיר פרטים מזהים.